

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim Programı Değerlendirme Çalışmaları

Ender Düzcan¹, Mehmet Zencir², Esat Adıgüzel³, Melek Demir⁴, Ergün Erdem⁵, Hüseyin Bağcı⁶

ÖZET

Tıp Eğitiminin istenilen düzeyde olmasının gerekli koşullarından biri doğru ve yeterli program değerlendirmenin yapılabilmesidir. Bu çalışmada Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitim programına yönelik olarak yapılan program değerlendirme çalışmaları, yöntemleri ve sonuçları bildirilmektedir. Deneyimlerimiz, tıp eğitiminin dinamizmine uygun idari ve akademik yapılanma ile birlikte gerek öğrencilerin gerekse eğitimcilerin uygulanan eğitim sisteminin geliştirilmesine yönelik motivasyonlarının sistemin başarısını sağlayan en önemli unsurlar olduğu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: tıp eğitimi, program değerlendirme

ABSTRACT

One of the requirements of a medical education system of high quality is an adequate evaluation of the programme. This report describes the activities and the results of the programme evaluation studies at the Medical Faculty of Pamukkale University. We conclude that the success of medical education is highly effected by academic structuring issues as well as by the motivation of students and that of educators about the improvement of educational system.

Key words: medical education, program evaluation

¹ Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Patoloji Anabilim Dalı, Denizli
e-posta: ergune@pamukkale.edu.tr

² Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Denizli

³ Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Denizli

⁴ Yrd.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Denizli

⁵ Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Genel Cerrahi Anabilim Dalı, Denizli

⁶ Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı, Denizli

Bu makale, Program Değerlendirme Sempozyumunda (26-28 Mayıs 2005, İzmir) Program Değerlendirme Yaklaşımları panelinde sunulmuştur.

GİRİŞ

Ülkemizde Tıp eğitiminde niteliğin artırılması konusunda fakülteler düzeyinde çalışmalar yürütülmektedir. Bu amaca yönelik uygulamaların önemli basamaklarından biri uygulanan eğitim-öğretim programının değerlendirilmesi ve uygun görülen değişikliklerin dinamik bir şekilde yapılabilmesidir. Program değerlendirme, uygulanan eğitim programının niteliği ve etkinliğine ilişkin sistematik bilgi toplama ve değerlendirme süreci şeklinde tanımlanabilir. Program değerlendirme çalışmaları planlanırken hangi bilgilerin, kimlerden, hangi yöntemlerle ve hangi sıklıkla elde edileceğinin belirlenmesi gerekir (1). Bunun ardından, verilerin yorumlanması ve bunun ışığında programın iyileştirilmesine yönelik önerilerin geliştirilmesi aşamaları gelir. Bu noktada, eğitim programının planlanması ve yürütülmesinden sorumlu birimlerin uyum içinde, hızlı ve etkin çalışması önem kazanır.

Fakültemizde 1999-2000 eğitim-öğretim yılından bu yana öğrenci merkezli eğitim sistemi uygulanmaktadır. Eğitimin planlanması ve koordinasyonundan sorumlu en üst yapı dekanlığa bağlı olarak çalışan 'Mezuniyet Öncesi Eğitim Öğretim Koordinasyon Kurulu'dur. Bu kurul değişik anabilim dallarından toplam 13 üyeden oluşmaktadır ve en az ayda bir kez toplanarak eğitim uygulamalarını değerlendirmektedir. Bu kurula bağlı olarak dönem kurulları ve komiteler görev yapmaktadır (Tablo I).

Program değerlendirmeye yönelik çalışmalar blok ve dönem kurulları aracılığıyla Mezuniyet Öncesi Eğitim Öğretim Koordinasyon Kurulu'na iletilir, gerekli görülen program değişiklikleri bu kurul tarafından karara bağlanır ve uygulaması izlenir. Bu şekildeki idari yapılanmanın karmaşık olmaması dinamik bir işleyişi olanaklı kıldığından gereken noktalarda eğitim programına hızla müdahale edilebilmekte ve kurulda birçok anabilim dalı temsil edildiğinden eğitimle ilgili radikal kararlar sorunsuz bir şekilde alınabilmekte ve uygulanabilmektedir.

YÖNTEM

Fakültemizde, eğitim sürecinin başlangıcından bu yana sürdürülen program değerlendirme çalışmalarına bakıldığında Kirkpatrick tarafından geliştirilen dört düzeyli modelin ilk iki düzeyine ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı dikkati çekmektedir (2). Buna göre, gerek öğrencilerden gerekse eğitimcilerden sistematik ve düzenli olarak alınan geribildirimler yoluyla uygulanan eğitim programı hakkındaki hoşnutluk düzeyi ortaya konurken, farklı ölçme-değerlendirme yöntemleriyle de öğrencilerin öğrenme düzeyleri belirlenmektedir. Fakültemizde yürütülmekte olan bu çalışmalar şu başlıklar altında toplanabilir:

Hoşnutluk Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Değerlendirmeler

- a- *Öğrenci geribildirimleri*: Tüm eğitim etkinliklerinin sonunda öğrencilerden yazılı, sözlü veya hem yazılı hem sözlü geribildirimler alınır. Yazılı geribildirimlerde önceden tanımlanmış beşli derecelendirme sistematığında puanlama yapılması istenirken aynı zamanda formlarda uygun yerler ayrılarak öğrenciler görüşlerini doğrudan ifade etmeleri için özendirilmeye çalışılır. Toplanan geribildirimler öncelikle etkinliği gerçekleştiren eğitici tarafından değerlendirilir ve gerekli öneriler geliştirilir. Bunun yanı sıra, değerlendirme yönünden sözlü geribildirimlerin daha yol gösterici olduğunu düşünüyoruz.

- b- *Probleme Dayalı Öğretim (PDÖ) oturum sonu toplantıları:* Her PDÖ oturumu sonunda eğitim yönlendiricileri ile düzenli toplantılar yapılarak öğrencilerin bilişsel alandaki gelişimleri yanı sıra modül işleyişi ve eğitim etkinlikleri hakkındaki görüşleri irdelenir.

Öğrenme Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Değerlendirmeler

- a- *Modül sonu, blok sonu ve yıl sonunda yapılan tüm yazılı değerlendirmeler sonunda yapılan soru analizleri:* Modül sonu, blok sonu ve yıl sonu kuramsal sınavlarında sorulan sorular ölçme ve değerlendirme komisyonu tarafından öğrenme hedeflerine göre gruplandırılır ve analizleri yapılır. Bu çalışmaların sonuçları blok ve dönem kurullarına aktararak öğrenme eksikliklerinin zamanında saptanması ve giderilmesine çalışılır.
- b- *Büyük grup tartışması:* Her modül sonunda tüm öğrencilerle birlikte modülde görevli öğretim üyelerinin birlikte katıldığı toplantıdır. PDÖ oturumlarından farklı küçük senaryolar üzerinden modülün temel hedeflerine ne düzeyde ulaşıldığının saptanması amacıyla yapılır. Öğrencinin modülde edindikleri bilgiyi farklı olgular üzerinde kullanabilme ve yorumlama becerileri ortaya konur.
- c- *Yapılandırılmış klinik beceri sınavları:* Dönem IV ve Dönem V'te eğitim yılı sonunda tüm yıl hedeflerini içeren yapılandırılmış klinik beceri sınavı uygulanır. Bu sınavda öğrencinin tüm yıl içinde edindiği bilgi derinliğini ve bilgiyi kullanma yeteneğini bir bütünlük içinde ortaya koyması beklenirken beceri noktasında hedeflenen yetkinliğe ulaşım ulaşılmadığı değerlendirilir.
- d- *Değerlendirme toplantıları:* Yıl içinde görev alan ya da alacak olan tüm eğitim yönlendiricileri ile yılda iki kez toplantı yapılır. Bu toplantıda PDÖ oturumlarındaki öğrenci performanslarının genel değerlendirmesi yapılırken eğitim yönlendiricilerinin eğitim etkinlikleri ve öğrenci gelişimi hakkındaki görüşleri de alınarak değerlendirilir.
- e- *PDÖ oturum sonu toplantıları:* Her PDÖ oturumu sonunda eğitim yönlendiricileri ile modül sorumluları düzenli toplantılar yaparak öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşma ve tartışma derinlikleri, iletişim ve ekip çalışmasına yatkınlık, toplumsal ve davranışsal hedefleri tartışma yeterliliği yönündeki performansları değerlendirilir.

Yukarıda tanımlanan yöntemler kullanılarak yürütülen değerlendirme süreçleri sonunda varılan saptamalar ve gerçekleştirilen program değişiklikleri şöyle özetlenebilir:

1- Modüler Sistem ve Başarı Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Değerlendirmeler

- a- Benzer ve tamamlayıcı içeriklere sahip modüllerde edinilen bilgi ve becerilerin entegrasyonunda ve bu entegrasyonun değerlendirilmesinde zorluklar yaşanıyor
- b- Her modül sonunda yapılan sınavlarda konu içeriğinin sınırlı olması ve bilgi edinme süreciyle sınav arasında çok kısa bir zaman bulunması nedeniyle alınan puanlar yanıltıcı bir başarı grafiği oluşturabilmekte.
- c- Modül sonu sınavı araları sık olduğundan öğretim üyelerinde soru hazırlama noktasında isteksizlik gelişiyor.

Yapılan program değişiklikleri:

- a- Modüller sistem bazında ilişkilendirilerek modüller bir araya getirildi ve her dönemde 4-6 blok oluşturuldu.
- b- Sınavların yıl sonu başarı notuna etkisi yeniden oranlandı ve ağırlık blok sınavlarına verildi
- c- Blok sınavları için öğretim üyesinin kaliteli, sentez düzeyinde ve senaryolar üzerinde soru hazırlaması özendirildi.

2- Toplumsal ve Davranışsal Hedeflere Yönelik Değerlendirmeler:

- a- Öğrenci düzeyinde bu hedeflere verilen önem istenilen düzeyde değil. Biyolojik hedeflere yönelim ağırlıklı.
- b- Öğrenciler PDÖ oturumlarında toplumsal ve davranışsal hedefleri tartışma noktasında isteksiz. Bazı eğitim yönlendiricileri de bu tutumu destekleyici tavır gösterdiğinde bu konularda derinlemesine bilgi edinme şansı azalıyor.
- c- Çoktan seçmeli sınav formatı bu hedefler için uygun bir ölçme yöntemi değil.

Yapılan program değişiklikleri:

- a- Toplumsal ve davranışsal hedeflerin ağırlıkta olduğu, biyolojik hedefi sınırlı modüller eklendi.
- b- Blok sonu sınava sosyal sınav basamağı eklendi. Bu sınavda olgu ve problem çözümlenmesi, yorum-analiz tarzında klasik formatta sorular sorularak öğrencilerin bu konuda daha fazla kaynak okuma ve çalışmaları sağlandı.
- c- Dönem III'te alan çalışması programı başladı. Buna göre öğrencilerin her modülde işlenen modülle ilgili olarak bir yarım gün süreyle sağlık ocağında çalışmaları organize edildi. Denizli'de bulunan 10 sağlık ocağında görevli hekimler beklenen hedefler hakkında kısa süreli bilgilendirmeden geçirildi ve Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyelerinin sürekli denetiminde program uygulamaya konuldu.

3- Kliniğe Hazırlık Eğitimiyle İlgili Değerlendirmeler:

- a- İlk üç dönemde uygulanan kliniğe giriş programı öğrencinin hastayla karşılaşma anksiyetesini azaltmıyor
- b- Dönem IV'te öykü alma noktasında çekingenlik ve güvensizlik var

Yapılan program değişiklikleri:

- a- Dönem III'e kliniğe giriş programından bağımsız olarak 25 hafta süreli propedötik programı eklendi. Modül içeriklerinden bağımsız olarak yürütülen bu programda öğrenciler önceden belirlenen çalışma programı çerçevesinde ağırlıklı olarak genel cerrahi, dahiliye, pediatri ve kadın hastalıkları kliniğinde her hafta yarım gün hasta başı uygulaması yapmaktadır.
- b- Bu programda hasta ile iletişim kurma, öykü alma ve temel muayene yöntemleri yer almaktadır.

4- Dönem IV ve V'te Eğitim Programı ve Başarı Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Değerlendirmeler:

- a- İlk üç dönemde uygulanan model gereğince Dönem IV ve V programı bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalı
- b- Temel Bilimler ile etkin bir dikey entegrasyon sağlanmalı
- c- Genetik hastalıklar ve pediyatrik aciller gibi konularda program yetersizlikleri var.

Yapılan program değişiklikleri:

- a- Dönem IV ve V'te sınıf geçme sistemi benimsendi
- b- Klinik bilimler arasında yatay entegrasyon sağlandı
- c- Task içi etkinlikler değerlendirmeye dahil edildi
- d- Programlara kadavra diseksiyonu yapılan anatomi uygulamaları, patoloji-klinik, histoloji-klinik, fizyoloji-klinik ilişkilerini öne çıkaran uygulamalar ve halk sağlığı uygulamaları eklendi
- e- Genetik hastalıklar ve pediyatrik aciller task şeklinde programa eklendi
- f- Task programlarının mültidisipliner yürütülmesi sağlandı

g- Yıl sonunda bütüncül yaklaşım anlayışıyla yapılandırılmış klinik sınav uygulaması başlatıldı.

5. Özel Çalışma Modülü (ÖÇM) ile İlgili Değerlendirmeler

- a- Öğrencilere etkili bir danışmanlık ve yönlendiricilik eğitimi verilmesi noktasında sıkıntı yaşanmakta.
- b- ÖÇM'den alınan notlar mezuniyet için gerekli koşul olmalı

Yapılan program değişiklikleri:

- a- Dönem I' de 'kaynak ulaşımı ve kaynaklara ulaşma yolları' içerikli program uygulanmaya başlandı
- b- Dönem I,II ve III'te ÖÇM içinde epidemiyoloji ve araştırma yöntemleri, biyoistatistik, bilgisayar kullanımı dersleri uygulamalı olarak verilmeye başlandı
- c- İlk üç dönem ÖÇM'lerinden 70 puan alma zorunluluğu getirildi

SONUÇ

Tıp fakültelerinde uygulanan eğitim programı tıp ve eğitim bilimlerindeki gelişmeler, ülkenin sosyal ve ekonomik koşulları, toplumda yürütülen sağlık hizmetinin organizasyonu ve fakültelerin özel koşullarına göre biçimlenir. Dolayısıyla bunlarda ortaya çıkan değişiklikler ve eğitim uygulama sürecinde gözlenen değişiklik gereksinimleri zamanında tespit edilebilmeli ve gecikmeden yapılabilmelidir. Daha da önemlisi, uygulanmakta olan sistemin başarısı hakkında yorumda bulunabilmek için eğitim programından beklenen hedeflerinin ne oranda gerçekleştirilebildiğinin bilinmesi şarttır. Bu nedenle program değerlendirme çalışmaları eğitim sürecinin önemli bir parçasını oluşturur. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde de program değerlendirme çalışmaları probleme dayalı öğrenim sisteminin uygulanmaya başlandığı 1999-2000 eğitim öğretim yılından bu yana aralıksız sürdürülmektedir. Altı yıllık deneyimimiz, bu alandaki çabalarımızın eğitim kalitesi ve hedeflerimiz yönünden ne kadar vazgeçilmez olduğunu göstermektedir. Bu süreç içinde eğitim sisteminde önemli değişiklikler ve müdahaleler zamanında yapılabilmektedir.

Program değerlendirme çalışmalarının önemli bir özelliği, somut etkilerinin verilerin toplandığı öğrencilerde değil sonraki dönemlerde ortaya çıkmasıdır. Dolayısıyla bu çalışmaların sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi, sistem işleyişi hakkında önemli verilere kaynak oluşturan öğrencilerin motive edilmesi ve bu çalışmaların yararına inanmalarıyla mümkündür. Bu nedenle hem eğitimcilerin hem de öğrencilerin eğitim sistemine bu anlamda sahip çıkmaları ve geliştirilmesi için çaba göstermeleri gerekmektedir.

Kaynaklar

- 1) Morrison J. *ABC of learning and teaching in medicine Clinical Review* 2003; 326: 385-387.
- 2) *The Kirkpatrick Model of Training Evaluation.* www.southalabama.edu/coe/bset/johnson/660lectures/lect5.htm

Tablo – 1 Eğitim-Öğretimde idari yapılanma

